

Baluwa yanga Paolo yavalembidile Vagalatiya

Ulongoledi wa baluwa ya Vagalatiya

Baluwa ya Vagalatiya ñembwije na Ntume Paolo (sula ya 1:1). Paolo áilembile baluwa aino mmwaka fulani, kutandikila mwaka wa 48 mpaka wa 57 kutandikila mwaka wavelekwejije Yesu Kilisto. Na ávalembidile vakúkulupila va chilambo cha Galatiya, sehemu ing'ulungwa ichitawaliwa na Valoma. Vatalamu va Bibiliya nanga pavamaite pachinu pachilembila Paolo baluwa aino, henga vohe vátenda kuva ñembwije muimanga ya Efeso au ku Kolinso.

Paolo áilembile baluwa aino wavalonda vakúkulupila vammalele va ku Galatiya, yani Vayahudi pamo na vakávele Vayahudi. Áñilemba uchinga avatahuke Vak- ilisto va Chiyahudi vachihunda mahundo la kulambila lachihaula kuva, nni lasima vakúkulupila vadikamule She- liya dya Chiyahudi divêle Nnilailano lya Kala, asa-asa sheliya ichivalembela vanu va Nnungu vammalele vay- aluke. Vanu anevo vávánamatija vakúkulupila vakávele Vayahudi vayaluke uchinga vâàve Vakilisto. Uchocho, vanu anevo vátahuka utume wanga Paolo. Njo mana Paolo ániutetela utume wake kwa kulonjelela namuna chanavele munu wa mana namene n'dini ya Chiyahudi na namuna chajukile kuva ntume (sula ya 1:11-2:14). Na Paolo ànilatetela Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto kwa kueleza kuva, upohi upatikana chihi kwa kunkulupila Yesu Kilisto bahi, akee kwa kuikamula chihi Sheliya (sula ya 2:16). Upohi ùhalokana chihi na uwambone wa Nnungu, na wala ukálingila matendo la vanu.

Uinjipihwa wa baluwa ya Vagalatiya

1. Sula ya 1:1-5, Paolo atandilika baluwa yake kwa kulasalimila makuwa la vanu vankulupîla Yesu la chilambo cha ku Galatiya.
2. Sula ya 1:6-2:21, Apano Paolo anamaiha kuva vanu nanga pavapohwa kwa kuikamula Sheliya. Ana-maiha kwa atana kuva, nang'e ávele munu wa mana namene n'dini ya Chiyahudi na ánitumbama namene kudikamula Sheliya dya Chiyahudi, henga nanga padinantendile atendwe kuva wambone pameho panga Nnungu. Na mitume vanji vánikubaliana nawe kwamba chinu anecho.
3. Sula ya 3-4, Paolo áelesa namene kwamba nafasi ya Sheliya na inema muupohi.
4. Sula ya 5-6:10, Paolo áelesa namuna ya kuikala maisha lambone la Chikilisto.
5. Sula ya 6:11-18, Paolo ámalilila baluwa yake kwa ku-vasalimila na kuvakumbusa kuva kupindikulanywa na kujuhwa kuva chiumbe chahambi nni chinu cha mana namene kuliko kudikamula Sheliya, malinga aila ya kuyalulwa.

Ntandiliko wa baluwa yanga Paolo

¹⁻² Baluwa aino ihaloka kwang'une Paolo na kwa vakúkulupila avetu vammalele vavêle pamo na nangu. Nangu Paolo ngúchemwije kuva ntume, akee kwa kutandolwa na vanu na wala akee kwa kupitila mamulaka la munu fulani. Henga nangu ngúchemwije na Yesu Kilisto na Nnungu Atata anfufwîle Kilisto kuhaloka kwa vanu vahwîle. Hwetu tuvammalele tûnnembilanga baluwa aino mwenu makuwa la vanu vankulupîla Yesu la chilambo cha ku Galatiya. ³ Hwetu tûnnyuwilanga mwenu

inema na amani ihalôka kwa Nnungu Atata wetu na kwa Nang'olo wetu Yesu Kilsto, vîve pamo na mwenu.

⁴ Kilsto álihumije mwene kwajili ya masambi letu muchi chanalembidile Nnungu Atata wetu, uchinga atupohe kuhaloka nchilambo achino chihakapwêle mambo lahakalenge. ⁵ Nnungu atumbyangwe, vyaka na vyaka. Amina.

Malove Lambone la uhiu

⁶ Nangu nakangana, kumwonanga mwenu namuna chimupiyanyije kunneka Nnungu anchemênge mwenu kwa kupitila inema yanga Yesu Kilsto, na kupapata indila inji ililambilîla kuva nni Malove Lambone. ⁷ Nni muhiu kuva, nanga Malove lanji Lambone, henga pàvele vanu vantimbânga mwenu na valembêla kulapindikulanya Malove Lambone langa Kilsto. ⁸ Henga ata kuiva hwetu tuvene au malaika akànyubilila mwenu Malove Lambone latindâna na àlalá latunnyubilidile hwetu, aneyo alaniwe na Nnungu. ⁹ Hwetu twaninnyaulilanga mwenu, na tûnnyaulilanga kavila kuva, munu woheyo ambennyubilîla Malove Lambone latindâna na àlalá latunnyubilidile hwetu, aneyo alaniwe na Nnungu.

¹⁰ Dachi, nangu ngûtaha kukubaliwa na vanu au Nnungu? Au nangu ngûtaha kuvakatapalila vanu? Ikáchiva ungutàhà kuvakatapalila vanu, nangu nikánave ntumishi wanga Yesu Kilsto.

Paolo chachemwije na Nnungu

¹¹ Mmakukulupila avangu, nangu ngùlembela mumale kuva, Malove Lambone laninnyubilidile mwenu lakávele la chimunu. ¹² Nanangu nikánalapwechedile kuhaloka kwa munu woheyo, na wala nikánahundwije na munu, henga Yesu Kilsto njo alahunukwîle kwang'une.

¹³ Mwenu mùnipilikana namuna chinichiikala anepo machedo, panichiipapata dini yangu ya Chiyahudi. Mùni-mala namuna chinnavalagihije namene vanu vankulupîla Yesu, na kulembela nivamalile mwalehu. ¹⁴ Nangu ñni-valongolelela Vayahudi avangu vohe va changa changu kwa kuipapata dini ya Chiyahudi, kwa kuva, ñnitumbama namene kulakamula mahundo la anyakala vetu.

¹⁵ Henga Nnungu ángutandwele nangu kabla nikà-nambivelekwa, nkunguchema kwa inema yake. Nang'e ñinkatapalila, ¹⁶ kunnyunukula Mwanawe kwang'une uchinga nilahubili Malove Lambone kwa vanu vakávele Vayahudi. Anepo nangu nikanaujene na munu woheyo, ¹⁷ na wala nikanapite ku Yelusalemu kwa avala mitume vangulongoledîle kuva mitume, henga ngútandilike kuhwena kuchilambo cha ku Alabiya hoti, koka nkuuya kavila ku Dameski. ¹⁸ Paipitile myaka mitatu, nangu nkuhwena ku Yelusalemu unamwona Petulo,* nkuikala aneko maduva kumi na nnyano. ¹⁹ Henga wala nanga ntume yunji unnamwonite, ila Yakobo nnung'une Nang'olo weka. ²⁰ Nangu nìmmaihija mwenu pameho panga Nnungu kuva, mmalove alano langunnembila mwenu, nangu nanga pangulambila.

²¹ Lukoto, nangu nkuhwena chilambo cha ku Siliya na chilambo cha ku Kilikiya. ²² Mmaduva anelo makuwa la vanu vankulupîla Yesu la chilambo cha ku Yudeya vávele vakànambingwona, ²³ henga vâpilikana chihi kuva, “Ayula achitubaniha anepo patandi, nelo àihubili ing'ulupa uila yachiitimbanga anepo patandi.” ²⁴ Bahi vanu anevo nkuntumbyanga Nnungu ing'anya yang'une.

---

* ^{1:18} Mmalemba matandi, nsitali auno ùlembwijé Kefa, yani lina linji lya Petulo.

2

Paolo na mitume vanji

¹ Paipitile myaka kumi na ncheche, nangu nkuh-wena kavila ku Yelusalemu chalumo na Banaba, nku-papatana na Tito. ² Ngúpíte aneko ing'anya Nnungu áninguhunukulila nguhwene. Aneko nkunakojana na vakúlodya paweka, nkuvahaulila Malove Lambone lan-guhubili kwa vanu vakávele Vayahudi. Ngútendile ucho-cho uchinga madengo langu langukodile na langukola, lanààve chihi la bule. ³ Henga Tito, ayula anapapatene na nangu nanga pananamatiwe kuyaluka ikànavá nanga panavele Nnyahudi. ⁴ Henga vakúkulpila vanji va kulam-bila vanalundene na hwetu kwa sili, vanang'o válembela vannyalule. Vanu anevo váinjidile kwa ulamba nnikuwa lyetu uchinga vaulolehe uhulu utuvenawo kwa kulun-danywa kwetu na Yesu Kilisto, koka vatutende kavila kuva tuvatumwa tùvá sheliya dya Chiyahudi. ⁵ Henga, uchinga uhiu wa Malove Lambone uhwenene chihi kukondwa kwenu mwenu, hwetu nanga patunavakubalidile wala kadiki.

⁶ Henga kuyamba avala vamaikâna kuva vakúlodya, vanang'o nanga pavanavele na chinu cha kuyenjeja mualala lanichihubili. Na kumaikana kwavo kuva vakúlodya vakulu, chikánavele chinu kwang'une, kwa kuva, Nnungu akálola cheo cha munu. ⁷ Henga vanang'o vánipata kukameka kuva, Nnungu àngupele madengo la kuhubili Malove Lambone kwa vanu vakáyaluka, yani vanu vakávele Vayahudi, malinga Petulo chapewije madengo la kuhubili Malove Lambone kwa vanu vay-alúka, yani Vayahudi. ⁸ Kwa kuva, ayula annyululihîje Petulo kuva ntume kwa Vayahudi, njo uyoyo anguhul-ulihîje nangu kuva ntume kwa vanu vakávele Vayahudi. ⁹ Bahi Yakobo na Petulo na Yohana vamaikâna kuva

vakúlodya vakulu, pavapete kuikameka inema aila yan-ing'ile Nnungu, vanang'o nkutukamula nkono nangu nawi Banaba, kulanguja kuva hwetu na vanang'o nni utuvamo. Bahi twanipatana kuva, hwetu tuhwene tukahubili kwa vanu vakávele Vayahudi na vanang'o vahwene vakahubili kwa Vayahudi. ¹⁰ Henga chinu chimo chivatuyuwite nni kuva, tuvakumbukile amahuvani vavêle mmakuwa lavo la vanu vankulupîla Yesu, na chinu anecho nni chingutumbama kuchitenda.

Paolo ànkaliyila Petulo aneko ku Antiyokiya

¹¹ Henga Petulo páidîle ku Antiyokiya, ínintahuka muyo mwa vanu, kwa kuva, ánikosela. ¹² Petulo álya chakulya pamo na vanu vakávele Vayahudi. Henga pavakamwele vanu vanatumwije na Yakobo kuhaloka ku Yelusalemu, Petulo nkuleka mwalehu kulya pamo na vanu vakávele Vayahudi, ing'anya ya kuvayopa avala Vayahudi vankulupîla Yesu vavanamatîja vanu vayaluke. ¹³ Na Vayahudi vanji vankulupîla Yesu, navanang'o nkutandilika kulilambilila muchi Petulo, ata Banaba nanang'e nkulundana navo kwa kulilambilila.

¹⁴ Panivawene kuva vakáupapata uhiu wa Malove Lambone, nangu nkunnyaulila Petulo muyo mwa vanu vammalele kuva, “Ikáva wako Nnyahudi ùpapata mihambo ya vanu vakávele Vayahudi, ùmbehulula dachi kuvanamatija vanu vakávele Vayahudi vaipapate mihambo ya Chiyahudi? ¹⁵ Hwetu nni tuvayahudi tùvá kuvelekwa, akee tuvanu tuvêle na masambi muchi vanu vakávele Vayahudi! ¹⁶ Henga tùnimala kuva, munu akátendwa kuva wambone pameho panga Nnungu kwa kuikamula Sheliya ya Musa, ila kwa kunkulupila Yesu Kilisto. Na hwetu uchocho tùnkulupidile Yesu uchinga tutendwe kuva tuvambone pameho panga Nnungu kwa kunkulupila nang'e, akee kwa indila ya kukamula Sheliya ya Musa.

Ìvele uchocho kwa kuva, nanga munu ambetêndwa kuva wambone pameho panga Nnungu kwa kuikamula Sheliya ya Musa. ¹⁷ Bahi patutaha kutendwa kuva tuvambone pameho panga Nnungu kupitila kunkulupila Kilisto, vanu vanji vâtwona kuva na hwetu nni tuvanu tuvêle na masambi muchi vanu vakávele Vayahudi, ing'anya ya kuileka Sheliya. Dachi, chinu achino chilanguja kuva Kilisto nni atutênda hwetu tutende masambi? Nanga, wala kadiki! ¹⁸ Henga nikàlinga kuuuyila kavila ntindo unnaubamwele wa kutendwa kuva tuvambone pameho panga Nnungu kwa kuikamula Sheliya, anepo nangu nimbilanguja chihi kuva nangu nni munu nguvêle na masambi. ¹⁹ Kwa kuva, pannalingile kuikamula Sheliya ya Musa, inguhukumite chihi kuhwa. Bahi kuyamba Sheliya ya Musa nangu ngùvele muchi ñnihwa, yani Sheliya ikee na dimongo dya kungutawala kavila. Na Sheliya aneyo njo íngutendîle nangu ngùve uchocho uchinga ngupate kulama kwajili ya Nnungu. ²⁰ Nangu ñnihwa pamo na Kilisto munsalaba, na hambu akee nangu ngulâma, ila nni Kilisto aikâla nkati mwangu. Nangu ngùikala chihi kwa kunkulupila Mwana wanga Nnungu angutamwêje na kuuhumya umi wake kwajili yangu. ²¹ Nangu nikâitenda inema ya Nnungu kuva ikemana kwa kulinga kutendwa kuva wambone pameho panga Nnungu kwa kuikamula Sheliya. Kwa kuva, ikáva vanu vâtwendwa kuva vambone pameho panga Nnungu kwa kuikamula Sheliya, bahi Kilisto áhwíle chihi bule.”

3

Ing'ulupa na Sheliya

¹ Mwenu Mmagalatiya mukávele na lúnda, nnani anowîte? Habali ya kuvambwa kwanga Yesu Kilisto yavele chihi palengele muyo mwenu. ² Nangu ngùlebela

ngumale chinu chimo kuhaloka kwenu mwenu. Dachi, mwenu múmpwecheledile Umumu Wanaswe kwa kuikamula Sheliya yanga Musa au kwa kupilikana Malove Lambone na kulakulupila? ³ Ìvele dachi mpaka mùùve mmanu mukávele na lúnda namuna aneyo? Mwenu mwatandilike kunnondola Kilisto kwa dimongo dya Umumu Wanaswe. Dachi, hambi mùlembela mumalilile kwa dimongo dyenu mmene? ⁴ Dachi, kubanika kwammalele kumubanike, kwávele chihi kwa bule? Wala, kukánavele kwa bule! ⁵ Dachi, Nnungu ámwing'ile mwenu Umumu Wanaswe na kutenda masaibu mmwenu ing'anya ya kukamula Sheliya yanga Musa au ing'anya ya kupilikana Malove Lambone na kulakulupila?

⁶ Lolanga nfano wa Iblahimu. Malemba Lanaswe làhaua kuva, “Iblahimu ánkulupidile Nnungu, na kwa kutenda uchocho Nnungu nkummalangila kuva wambone pameho pake.” ⁷ Bahi mumale kuva vanu avala vammalele vankulupîla Nnungu, anevo njo vana va uhiu va Iblahimu. ⁸ Uchocho, Malemba Lanaswe lánitangola kutandikila machedo kuva, vanu vakávele Vayahudi vàmbevalangiwa kuva wambone pameho panga Nnungu ing'anya ya ing'ulupa yavo. Kwa kuva, Nnungu ánilongolela kutangola Malove Lambone kwanga Iblahimu kuva, “Kupitila wako, vanu va vilambo vyammalele vàmbebalikiwá.” ⁹ Bahi ing'anya ya anelyo, vanu vammalele vankulupîla Yesu vàmbebalikiwa na Nnungu muchi chanabalikiwije Iblahimu, munu ánavele na ing'ulupa.

¹⁰ Kwa kuva, vanu vammalele valisingîla chihi kulakamula àlalá lalembelêwa na Sheliya ya Musa, anevo vánílaniwa. Kwa kuva, Malemba Lanaswe làhaua kuva, “Ànilaniwa munu ayula alêmwa kukamula kila chinu chilembwîje nchitabu cha Sheliya ya Musa.” ¹¹ Nni muhiu kuva, nanga munu avalangîwa kuva wambone pameho panga

Nnungu kwa kukamula Sheliya, kwa kuva, Malemba Lanaswe làhaua kuva, “Munu wambone pameho panga Nnungu àmbekuva na umi kupitila ing'ulupa.” ¹² Henga kuyamba Sheliya, Malemba Lanaswe làhaua kuva, “Munu atênda lammalele lalembelêwa na Sheliya, àlisingila kuva àmbepata umi kupitila Sheliya aneyo.” Kwa kuva, Sheliya ikálisingila ing'ulupa.

¹³ Kilisto ánitukombola kuhaloka mulaana itendihîjwe na Sheliya. Ánitukombola kwa kulitika laana aneyo kwajili yetu, kwa kuva Malemba Lanaswe làhaua kuva, “Ànilaniwa munu woheyo avambwîje munnandi.” ¹⁴ Yesu Kilisto álitikile laana aneyo uchinga vanu vakávele Vayahudi vabalikiwe kwa balaka uila yanabalikiwije Iblahimu nawi Nnungu. Bahi ing'anya ya aneyo, na hwetu kupitila ing'ulupa tûpata kumpwechelela Umumu Wanaswe wanamwahidite Nnungu.

Sheliya na ahadi ya Nnungu

¹⁵ Mmakukulupila avangu, nangu nîmbemwing'anga mwenu nfano kupapatana na maisha letu la kila liduva kuva, vanu vakàtenda lilailano nanga munu ahulûla kuli-tahuka au kuyenjeja lilove mulilailano aneyo. ¹⁶ Bahi Nnungu áhumije ahadi kwa Iblahimu na kwa n'dukuluwe. Malemba Lanaswe nanga palahaua kuva, “na kwa vadukulu vako,” kulanguja vanu vohe. Henga làhaua kuva, “kwa n'dukululo,” kulanguja munu yumo, yani Kilisto. ¹⁷ Chingulongjela apano nni achino, Nnungu átendile lilailano lyake na Iblahimu myaka myanne na salasini, kabla ikànambikamola Sheliya ya Musa. Na aneyo Sheliya ikáhulula kutengula lilailano lya Nnungu uchinga itimbanyike ahadi yake. ¹⁸ Kwa kuva, ikàchiva mapala la Nnungu ulalisingila Sheliya yanga Musa, bahi lakánahulule kavila kulisingila ahadi ya Nnungu. Henga

Nnungu kwa inema yake ámwing'ile Iblahimu mapala ing'anya ániahidi.

Makudungilo la Sheliya

¹⁹ Dachi, Sheliya ìvele na madengo ntwani? Sheliya ìniida uchinga imaihe makosa, na ìembelewa ihwenehe chihi kupwawa mpaka pámbèidà n'dukuluwe Iblahimu, ayula wanamwahidite Nnungu. Na kwa kupitila malaika, Nnungu ámpéle Musa Sheliya yake, na aneyo Musa ávele mpatanishi kati ya Nnungu na vanu vake. ²⁰ Henga mpatanissi nanga palembelewa ikàva aahîdi nni munu yumo weka, na Nnungu nni yumo, nanang'e njo anamwahidite Iblahimu.

²¹ Dachi, makudungilo la Sheliya lanalatahuka makudungilo la ahadi dya Nnungu? Nanga! Kwa kuva, ikàchiva Sheliya uihulula kutwing'a umi, tukanihulula kutendwa kuva tuvambone pameho panga Nnungu kwa kuikamula Sheliya aneyo. ²² Henga Malemba Lanaswe làhaua kuva, vanu vammalele vavele muutawala wa masambi uchinga ahadi yaahidite Nnungu ihumywe kwa avala vankulupîla kwa kupitila kunkulupila Yesu Kilisto.

²³ Henga kabla ukànambikamola uhiku wa ing'ulupa, hwetu túchungwa na Sheliya muchi tuvafungwa, akuno utulindilila ing'ulupa ihunukuliwe. ²⁴ Bahi Sheliya yavele muchi yaya kwetuhwe, ìnitulela mpaka páidilè Kilisto, uchinga kwa indila ya ing'ulupa tupate kutendwa kuva tuvambone pameho panga Nnungu. ²⁵ Henga hambu kwa kuva aila ing'ulupa ìniida, bahi tukálelewa kavila na Sheliya.

Vavana vanga Nnungu

²⁶ Kwa kuva, kwa kupitila ing'ulupa, mwenu mmammalele mùjukile kuva mmana mma Nnungu kwa kunkulupila Yesu Kilisto. ²⁷ Na mwenu mulundanyîjwe

na Kilisto kwa kubatiswa, mùvele muchi mùmmwete Kilisto mwene. ²⁸ Bahi anepo nanga kubagulana kavila kati ya Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi, kati ya vatumwa na vanu vakávele vatumwa, kati ya nnume na mmahe, kwa kuva, mwenu mmammalele nni ummamo kwa kulundanywa kwenu na Kilisto Yesu. ²⁹ Ikáva mwenu nni mmanu vake Kilisto, bahi nni mmadukulu vake Iblahimu, na mwenu mumbepwechela achila chaahidite Nnungu.

4

¹ Bahi nangu ngùhaua uvila, nkútwala mapala pávà n'joko, akálekanila na ntumwa ata kuiva dimali dyammalele nni dyake. ² Maduva anelo lammalele àtawaliwa na vanu vannêla na avala vachûnga dimali dyake mpaka palambekamola maduva àlalá lakudungiwîje na atatake. ³ Yesu kabla akànambikamola, na hwetu twavele uchocho. Twavele muchi tuvana tuvajoko, túvele tuvatumwa tùvá mihambo na dimongo dya nchilambo achino. ⁴ Henga paukamwele uhiku ukudungiwîje, Nnungu nkuntuma Mwanawe, nkuvelekwa na mmahe, nanang'e nkuikala kwa kulojwa na Sheliya, ⁵ uchinga avapohe avala valôjwa na Sheliya. Na átendile uchocho uchinga hwetu tutendwe kuva tuvana tùvá Nnungu.

⁶ Bahi Nnungu ántumile Umumu wa Mwanawe mmitima yetu kumaiha kuva, mwenu nni mmana vake. Umumu ànatuyuwila kwa Nnungu, akuno wanchema Nnungu, “Aba” yani “Atata.” ⁷ Bahi wako ukee ntumwa kavila, henga nni umwana, na kwa kuva wako nni mwanawe, bahi Nnungu achiakwing'e mapala lavaahidite vana vake.

Lipamba Iya Paolo kwa Vagalatiya

⁸ Anepo patandi pamunavele bado kummala Nnungu, mwávele mmatumwa mma milungu ikávele ya uhiu.

⁹ Henga hambu m̀nimmala Nnungu, au tuhaule kuva m̀nimai kana na Nnungu. Dachi, m̀vivangulidile dachi mihambo na dimongo dya nchilambo achino, didabadanga na dikee na mana? Dachi, m̀ulembela dindendange kavila kuva mmatumwa? ¹⁰ Mwenu m̀linga kunkatapalila Nnungu kwa kulatumbyanga maduva fulani na myedi na mahiku na myaka. ¹¹ Nangu nalipwelela kuva, inahululika kuva madengo langukodile kwenu mwenu kuva chihi la bule.

¹² Mmakukulupila avangu, nangu ninnyuwanga m̀uve muchi nangu, kwa kuva ata nangu ngũikala muchi mwenu mmanu mukavele Mmayahudi, yani nikahungwa na Sheliya. Panguidile kwenu mwenu, mwenu nanga pamunangutendeledile chinu chohecho chihakalenge. ¹³ Henga m̀nimala kuva, ugonjo nni unangutendile nangu ninnyubilile Malove Lambone kwa mwanda ntandi. ¹⁴ Mwenu m̀ningwa ing'anya ya ugonjo wangu. Henga pamo na anelo, mwenu nanga pamunanguhebwire wala kunguhita. M̀ningupwechela muchi malaika au Yesu Kilisto mwene. ¹⁵ Mwenu m̀nahangalala. Hambu chinkojije chinu ntwani? Nangu nimwene nahulula kuhaula kuva, maduva alala mukanihulula ata kudabola meho lenu na kuning'a nangu. ¹⁶ Dachi, hambu nangu n̄nipindikuka kuva mmongo wenu ing'anya ya kunnyaulila mambo la uhiu? ¹⁷ Vanu anevo vanji vanang'unukila namene mwenu, henga makudungilo lavo lakavele lambone. Vulembela nangu na mwenu tuhapukane, uchinga mwenu muvang'unukile vanang'o. ¹⁸ Nni muhiu kuva, inakatapala kung'unukila mambo lambone mahiku lammalele, na akee chihi uhiku aula unguva pamo na mwenu. ¹⁹ Mmanavangu unintamwanga namene, malinga mmahe chapata uchungu wa kuvaleka, nanani uchocho, ngũvele na uchungu kavila kwajili yenu

mpaka pamumbekuwa na hali ivêle muchi yanga Kilisto mmitima yenu. ²⁰ Natamwa namene ngùuve pamo na mwenu hambi. Na ikàchiva nguvèlè pamo na mwenu, nikanipindikulanya itangodi yangu, kwa kuwa ngùvele na lipamba na mwenu.

Nfano wanga Hajili na Sala

²¹ Hambi nguhaulile, mwenu Mmagalatiya mulembêla kutawaliwa na Sheliya yanga Musa, dachi mùnipilikana chiihaua Sheliya? ²² Ìnilembwa mmitabu vya Sheliya kuwa, Iblahimu ávele na vana vavili. Mwana yumo ávelekwejije kwanga Hajili, mmahe ntumwa, na mwana yunji ávelekwejije kwanga Sala, mmahe akávele ntumwa. ²³ Ishimaeli, mwana wanga mmahe ntumwa, nang'e ávelekwejije kupapatana na makudungilo la vanu, henga Isaka, ayula mwana wa mmahe akávele ntumwa, nang'e ávelekwejije kupapatana na ahadi yanga Nnungu. ²⁴⁻²⁵ Mambo anelo làvele muchi nfano, kwa kuwa vamahe anevo vavili vâlanguja malailano mavili. Mmahe ntandi, yani Hajili, nang'e àlandanywa na lichinga lya Sinayi, kulinatendeke lilailano alila lya Sheliya ya Musa. Aneko vanu vápwechedile Sheliya ivatendîle kuwa muhali ya utumwa. Na vino Yelusalemu ìlandanywa na lichinga lya Sinayi livêle ku Alabiya, ing'anya Yelusalemu yene ìvele muhali ya utumwa wa Sheliya pamo na vana vake. ²⁶ Henga Yelusalemu ya muha, yani kulihunde kukávele muhali ya utumwa. Na hwetu tukávele muhali ya utumwa wa Sheliya, ing'anya kulihunde nni kutuveleke hwetu. ²⁷ Kwa kuwa, Malemba Lanaswe làhaua kuwa, “Hangalala wako ntonga, ukáveleka. Nonoha lidi kwa kuhangalala, wako ukànambiwona uchungu wa kuveleka! Kwa kuwa, vavana vanga mmahe alekwîje na nng'andomwe nni vohe,

kupunda va mmahe ayula avêle na nnume.”

²⁸ Hambi mmakukulupila avangu, mwenu mùjuk-ile kuva mmana mma Nnungu kupapatana na ahadi, muchi chavelekwejije Isaka. ²⁹ Henga malinga chilanavele maduva àlálá, mwana ayula anavelekwejije kwa makudungilo la vanu chanam'banihije ayula anavelekwejije kwa dimongo dya Umumu Wanaswe, nni uchocho chivele maduva alano. ³⁰ Henga Malemba Lanaswe làhaua dachi? Làhaua uvila, “Mmingange mmahe ntumwa pamo na mwanawe, kwa kuva mwana wa ntumwa akambetwala mapala pamo na mwana wanga mmahe akávele ntumwa.” ³¹ Bahi mmakukulupila avangu, hwetu tukávele tuvana tùvá mmahe ntumwa, henga nni tuvana tùvá mmahe ayula akávele ntumwa.

5

Uchungange uhulu wenu

¹ Kilisto ánitukombola kihaloka muutumwa wa Sheliya uchinga tùve hulu mwalehu. Bahi likamyange, wala munákubali kavila kulitaya mmihungo vya utumwa wa Sheliya. ² Pilikanila! Nangu Paolo nìnnyaulilanga kuva, mukàkubali kuyalulwa, Kilisto akambenfala chinu chohecho mwenu. ³ Nangu nikámpihanga, nìnnyaulilanga kavila kuva, kila munu alínga kunkatapolila Nnungu kwa kuyalulwa, aneyo àlembelewa akamule Sheliya yam-malele ya Musa. ⁴ Mwenu mulínga kutendwa kuva mmambone pameho pa Nnungu kwa kukamula Sheliya, mùnihapulanywa na Kilisto, na mùnipalanyoka muinema yanga Nnungu. ⁵ Hwetu tuikâla kwa kulisingila Umumu Wanaswe, tùlolele kwa hamu kutendwa kuva tuvambone pameho panga Nnungu kupitila ing'ulupa. ⁶ Kwa kuva,

kwa avala valundânywa na Yesu Kilisto, kuyalulwa au kutoyalulwa chikee chinu chamana, henga chinu chamana nni ing'ulupa yetu itutênda hwetu tuvatomwe vanu vanji.

⁷ Mwenu mwannondola saana Yesu! Nnani anhochejje mwenu munaukamule uhiu wa Malove Lambone? ⁸ Kukumba aneko kukáhaleke kwanga Nnungu anchemânga mwenu kuva mmanu vake. ⁹ Malinga chiluhaula lulili aluno kuva, “Hamila kadiki ùumuja lidonji lyammalele lya uhu wa ngano!” ¹⁰ Nangu ngùvele na lilolelo kuhaloka kwa Nang'olo kuva, mukambekuwa na makudungilo latindâna na nangu. Henga munu ayula antimbânga mwenu lasima ahukumiwe asabu ata akàvele nnani.

¹¹ Mmakukulupila avangu, ikàva nangu mbèchinkuhubili kuyamba kuyalulwa, ing'anya ntwani mbèchinkubanihwa? Nikàchitenda uchocho, vanu vakánachimwe na mahubili langu layâmba nsalaba wanga Kilisto. ¹² Wasa vanu anevo vantimbânga mwenu valichekete mwalehu vivelekelo vyao!

¹³ Mmakukulupila avangu, mwenu mùnichemwa na Nnungu uchinga mùùve hulu. Bahi munatumile uhulu anewo kuva ing'anya ya kuntenda mutawaliwe na hali dyenu dya chimmili, henga mùlembelewa mutumikilane mmene kwa mmene kwa itamwi. ¹⁴ Kwa kuva, Sheliya yammalele ìtimiswa kwa kukamula amuli aino imo, “Ntamwe nnyako malinga chiulitamwa umwene.” ¹⁵ Henga mukàlumana na kutang'unana muchi anyama va mwilanga, lyongolelange uyopa mùnawalalana.

Kuikala kwa kulojwa na Umumu Wanaswe

¹⁶ Bahi nangu ngùhaua kuva, muikalange kwa kulojwa na Umumu Wanaswe, wala munaditimise ditama dyenu dya chimmili. ¹⁷ Kwa kuva, ditama dya chimmili òtahukana na àlàlá lalalembela Umumu Wanaswe. Na àlàlá

lalalembela Umumu Wanaswe làtahukana na ditama dya chimmili. Umumu Wanaswe na ditama dya chimmili vìnatahukana. Bahi ing'anya ya anelyo, mwenu mukávele hulu kutenda àlálá lamulembela mmene. ¹⁸ Bahi kwa kuva mwenu mùikala kwa kulojwa na Umumu Wanaswe, mukátawaliwa na Sheliya.

¹⁹ Bahi matendo lahalokâna na hali ya chimmili nni alano, umalaya na uhakwa na kulavalava, ²⁰ kudiyuwa disanamu, na uhavi na umongo na kupwatana na wiu na kuvisa na fitina na kutahukana na kuhapukana, ²¹ na kung'unukila na kukalewa na kutenda ding'ole dya matendo lahakalenge na mambo lanji lalandâna na anelo. Nangu nìn'dumanga kavila malinga chingulongoledile kun'dumanga kuva, vanu vatendânga mambo malinga anelo vakambeupata Ufalume wa Nnungu.

²² Henga Umumu Wanaswe àvatenda vanu valôjwa nanang'e vâàve vanu va kuvatamwa vanu vanji na vâàve vanu va kuhangalala na vâàve vanu vavêle na amani na vâàve vanu va kupililila na vâàve vanu vavêle na uwambone na vâàve vanu va kuhumya na vâàve vanu va kukulupika, ²³ na vâàve vanu vapole na vâàve vanu vahulûla kulikamulanga. Wala nanga Sheliya ilimbîja mambo malinga anelo. ²⁴ Na vanu vanga Yesu Kilisto vânidwalala hali dyavo dya chimmili pamo na malembelo lake na ditama dyammalele dibaya. ²⁵ Bahi kwa kuva tûikala kwa kulisingila Umumu Wanaswe, bahi tulojwe nanang'e. ²⁶ Bahi tunalyone kwa kuva na chihongahonga na wiu.

6

Kuyangatana kuinyakula misigo

¹ Mmakukulupila avangu, nkúkulupila nnyenu akàkosela, mwenu mulôjwa na Umumu Wanaswe,

n'dumange munu aneyo kwa upole. Henga lyongolelange uyopa munalingwa mwenu mmene. ² Muyangatane kunyakulanila misigo yenu, na kwa kutenda uchocho muchimutimise sheliya yanga Kilisto. ³ Kwa kuva, munu akàlyona kuva nang'e nni wamana, akuno akávele wamana, aneyo àlilambila chihi mwene. ⁴ Henga kila munu alilolehe mwene chaikala. Ikàva àvele na ing'anya ya kulyona, bahi alyone kupapatana na chaikala mwene, na atende uchocho bila kulilingananya na munu yunji. ⁵ Kwa kuva, kila munu àmbenyakula nsigo wake mwene.

⁶ Kila munu ahûndwa lilove lya Nnungu àlembelewa annyavile nkúhunda wake àlalá lambone.

⁷ Munalilambile mmene, Nnungu akátendewa mang'wanyu. Kwa kuva, chinu chohecho chapanda munu njo uchocho chambefuna. ⁸ Kwa kuva, munu aikâla kwa kutenda chiilembela hali yake ya chimmili, àmbefuna kwondongeka. Henga munu aikâla kwa kutenda lalalembela Umumu Wanaswe, àmbefuna umi ukee na ntululilo. ⁹ Bahi tunahopele kutenda lambone, kwa kuva tukanahopele tuchitufune, mafuno la balaka kwa mahiku lakúdungiwije. ¹⁰ Bahi kupapatana na chitupata wasa, tutende lambone kwa vanu vammalele, asa kwa vakúkulupila avetu.

Chinu chamana nni kujuhwa kuva chiumbe chahambi

¹¹ Lolanga malemba alano makulu langutumila kulemba malove alano la ntululilo wa baluwa aino kwa nkono wangu nimwene. ¹² Vanu avala valembêla vaonekane kuva vambone kwa pawelu, anevo njo valembêla kunnamatija mwenu muyalulwe. Henga vâtenda uchocho uchinga vanabanihwe kwajili ya kuhubili habali diyamba nsalaba wanga Kilisto. ¹³ Kwa kuva, vanu anevo valisingîla kuyalulwa, nanga pavaikamula Sheliya yanga Musa, henga valembele

muyalulwe uchinga vapate kulyona kwajili ya chinu anecho chitendeke mmiili yenu. ¹⁴ Henga nangu nikátamwa nilyone kwajili ya chinu chinji, ikà nave chihi nsalaba wa Nang'olo wetu Yesu Kilisto. Kwa kuva, ing'anya ya nsalaba anewo, nangu ngùvalangila kuva chilambo chivele muchi chìnihwa, na pameho pa chilambo nangu ngùvalangiwa kuva muchi ùnihwa. ¹⁵ Kwa kuva, kuyalulwa au kutoyalulwa anecho chikee chinu chamana, chinu chamana nni kujuhwa kuva chiumbe chahambi. ¹⁶ Nangu nìvayuwila amani na chididi vanu vammalele vaikâla kwa kulojwa na mambo anelo, pamo na vanu vammalele va Nnungu, vavalangîwa kuva Vaisilaeli vahiu.

¹⁷ Na kutandikila vino, munu woheyo anangukambyekambye kavila, kwa kuva ngùvele na makwanda mummili wangu langulapete kwajili ya Yesu.

¹⁸ Mmakukulupila avangu, nangu nìnyuwila mwenu mmammalele inema ihalôka kwanga Nang'olo wetu Yesu Kilisto, ìive pamo na mwenu. Amina.

LILAILANO LYAHAMBI LYA NNUNGU KWA VANU
VAMMALELE

Portions of the Holy Bible in the Makonde language of Mozambique
and Tanzania

Porções da Bíblia Sagrada no idioma Makonde de Moçambique

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makonde

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Pioneer Bible Translators

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makonde

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-12-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Jun 2022 from source files dated 28 May 2022

e50d2b9d-5016-5132-9a8e-701dc953e2af